

Istanbul. Anexa a treia este un raport despre Basarabia scris de Anthony Toswill Courtney, pe atunci ofițer de marină britanic, trimis la Chișinău pentru învățarea limbii ruse și, în fine un raport excepțional, intitulat România 1930-1940, datorat lui Archibald Gibson, figură legendară a mediilor diplomatice britanice de la București și corespondent Times în România.

Volumul beneficiază de un aparat abundent de note, de o bibliografie „selectivă” impresionantă și de un indice selectiv de nume proprii.

Sinteza profesorului Dennis Deletant este remarcabilă pentru obiectivitatea, înțelegerea nuanțelor, articularea argumentelor majore. Cu toate probabilitățile ea nu ar fi fost astfel dacă autorul nu ar avea o cunoaștere îndelungată, profundă, decantată și, de asemenea, o empatie autentică pentru România și pentru istoria acestei țări în toate manifestările ei. E foarte rar și foarte prețios ca o cultură să beneficieze de un martor de încredere pentru lumea din afara ei și de un membru al cetății în aceeași persoană. În cea dintâi calitate, autorul are înțelegerea deplină a expresiei instituționale a lumii libere, în cea de-a doua, experiența deplină pentru a decela drumul societății românești spre acele idealuri. În acest sens trebuie înțelese concluziile volumului care arată că „părinții fondatori ai României au încercat să creeze instituțiile [democrației occidentale] la mijocul secolului al XIX-lea, iar urmașii lor au luptat să le consolideze în prima parte a secolului al XX-lea. Avântul lor a fost curmat de introducerea dictaturii personale a lui Carol II, instituirea regimului Antonescu și instaurarea comunismului. Acea misiune este reluată astăzi de generația postcomunistă, în ciuda corupției, a pâlparilor autocratice și a vulnerabilităților administrative care au caracterizat atitudinea și acțiunile guvernelor românești și ale birocrăției în ultimele trei decenii de la Revoluția din decembrie 1989.” (p. 203).

Ștefan Colceriu

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
stefancolceriu@yahoo.com

DOI: 10.62229/rst/8.1/18

Gabriela Pană Dindelegan, Raluca Brăescu, Cristiana Aranghelovici, *Limba română. Exerciții normative*, Univers Enciclopedic, București, 2024, 192 p., ISBN: 9786060964841

Lucrarea de față, cu destinație preponderent didactică, reprezintă o continuare firească și necesară a *Îndreptarului ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație (ÎOOP⁶)*, apărut tot în 2024, toate cele trei autoare fiind și redactori ai *Îndreptarului*. De asemenea, primele două autoare sunt cunoscute în mediul academic prin lucrări anterioare importante, *Gramatica Academiei (Gramatica limbii române*, București,

2005/2005), *The Grammar of Romanian* (Oxford, 2013), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu* (București, 2022), iar cea de-a treia autoare a lucrat la ultimele două ediții ale DOOM (*Dicționar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*, 2005², 2022³), precum și la DOOM online (doom.lingv.ro).

Cartea este structurată în două părți. Prima parte cuprinde 151 de exerciții rezolvate, privind fonetica și ortografia, semnele ortografice și de punctuație, flexiunea, clasele lexico-gramaticale neflexibile, sintaxa, lexicul și stilistica, iar a doua parte, prezentată sub forma unui caiet de exerciții pe care se poate lucra direct, cuprinde 80 de exerciții, dintre care au fost rezolvate numai cele care pun dificultăți speciale, așadar a căror rezolvare nu presupune simpla consultare a ÎOOP⁶ sau a DOOM³.

Exercițiile de fonetică surprind valoare specială a sunetului *i* final vocalizat din română, literele cu valoare diacritică, relația vocale–semivocale, diftongii, triftongii, hiaturile, valoarea fonetică a unor litere rare (precum *y*, *w*), scrierea corectă a unor cuvinte cu consoane ori vocale duble, rostirea specială a literei *e* ca [ie] la început de cuvânt sau de silabă, oscilațiile de scriere sau rostire corectă privind *m/n*, *s/z*, *s/ș*, *s/x*, accentuarea unor cuvinte, rolul accentului în diferențierea omografelor, scrierea și rostirea cuvintelor compuse, a împrumuturilor recente, a numelor proprii, a abrevierilor, scrierea cu majusculă, despărțirea în silabe ori la capăt de rând etc. Din rezolvările acestor exerciții se desprind informații utile, formulate simplu și clar, despre specificul valorilor lui *i* din română, despre oscilația hiat–diftong (de exemplu, pentru segmentul *uu* final), despre sursa consoanelor duble din unele cuvinte românești etc. Rezolvările aduc importante precizări și despre aplicarea unor principii ortografice în scrierea limbii române, despre diferențele dintre cuvintele din fondul vechi și din cel neologic, despre variația accentuală liberă și specializarea semantică a unor perechi accentuale, despre adaptarea grafică și fonetică a unor cuvinte recent împrumutate etc.

Secțiunea rezervată folosirii corecte a semnelor ortografice și de punctuație are în vedere scrierea unor cuvinte cu cratimă/cu blanc/legat, scrierea diferită a unor omofone, atașarea corectă a articolului hotărât și a desinenței *-uri* la unele împrumuturi recente etc. Prezentarea rezolvărilor oferă adesea autoarelor prilejul de a relua succint, schematic unele norme prezentate pe larg în DOOM³ ori în ÎOOP⁶; extrem de utilă celor care vor să se informeze rapid în privința unor reguli de scriere.

Partea de gramatică și ortografie are în vedere, mai întâi, părțile de vorbire flexibile (substantiv și articol, cu variante corecte de plural, de genitiv, de vocativ; adjectiv, cu formele acceptate de plural, de feminin, cu oscilații de comportament privind numărul de forme; pronume și adjectiv pronominal, cu dificultățile de scriere a unor demonstrative, de acord al unor relative, al mărcii de genitiv *al*, *a*, *ai ale*, cu ambiguități ale unor forme precum *niște*, *cel*, *a*; numeral, cu formele lui corecte și cu valorile morfologice specifice; verb, cu dificultățile sale legate de scrierea cu cratimă, cu *i*, *ii*, *iii* la final, de imperativul negativ, cu oscilațiile între

conjugări, mai ales între a doua și a treia, cu modificările sau cu restrângerile de normă din DOOM³ și ÎOOP⁶, cu probleme de accentuare); în privința părților de vorbire neflexibile, exercițiile urmăresc scrierea corectă a unor omofone, valorile gramaticale multiple ale unor cuvinte, „acordul” greșit al unor adverbe, restricțiile de utilizare a unor conjuncții și punctuația specifică a altora. Parcurgând rezolvările, se pot reține informații despre specializarea semantică a unor forme de plural sau de genitiv aflate, la un moment dat, în variație liberă, despre specificul mărcii de caz *lui*, despre substantive defective și invariabile, despre relația morfologie-fonologie (în cazul constrângerilor referitoare la *i*, *ii*, *iii* în poziție finală), despre statutul gramatical al unor forme gramaticale care pun dificultăți de încadrare (precum *cel*), despre sursa unor situații de variație liberă recent acceptate de normă (precum *așază/așează*, *înșală/înșeală*).

Exercițiile de sintaxă au în vedere acordul predicatului cu subiectul, acordul unor componente ale grupului nominal, false acorduri, folosirea mărcilor analitice de genitiv și dativ (*a; la; al, a, ai, ale*), reflexivizarea unor verbe, folosirea greșită a unor construcții sintactice (cu *ca și, de către*), discontinuitățile sintactice/anacoliturile. La partea de rezolvări, există numeroase comentarii în care se explică regulile de acord pentru subiecte precum *treizeci de milioane*, *niciunul (dintre ei)*, *o mulțime* etc. ori extinderea grupării *ca și* la contexte necomparative în limba actuală, cauzele apariției discontinuităților sintactice etc.

Secțiunea privitoare la lexic, formarea cuvintelor și stilistică reunește exerciții care privesc folosirea formei corecte a unor prefixe (*des-/dez-*, *ante-/anti-*, *răs-/răz-*, *în-/îm-*) sau a unor sufixe (*-ean/-ian*, *-ție/-țiune*), omonimia și paronimia, pleonasmul, specificul unor registre stilistice. Parcurgerea rezolvărilor oferă celor interesați definiții scurte ale unor termeni precum: *omonim*, *omograf*, *omofon*, *paronim*, cu exemple relevante și edificatoare.

Caietul de exerciții din partea a doua a cărții este gândit cu o structură similară, alegându-se exerciții antrenante și diverse; rezolvările sunt aici succinte, fără comentarii.

În concluzie, urmărind în mod evident consolidarea, prin practică, a recomandărilor normative din ÎOOP, *Exercițiile normative* ajung să depășească adesea sfera de cuprindere a *Îndreptarului*, atingând, așa cum s-a văzut din prezentarea de mai sus, aspecte legate de sintaxă, de lexic și chiar de stilistică. De asemenea, deși cartea se adresează mai ales școlii, poate fi un instrument util pentru toți vorbitorii de limbă română interesați de utilizarea corectă a acesteia, de familiarizarea cu normele uneori în schimbare ori de explicația unor prevederi și a unor modificări normative.

Adina Dragomirescu

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”/

Universitatea din București

adina.dragomirescu@unibuc.ro